

✿ Η καθηγήτρια του Πανεπιστημίου της Λουκέρνης κα Karen Gloy μίλησε στον Τομέα Φιλοσοφίας (Σπουδαστήριο Φιλοσοφίας) του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων με θέμα:

Η φιλοσοφία της ιστορίας του Hegel και η σύγκριση προς άλλες αντιλήψεις της ιστορίας.

✿ Ο καθηγ., κ. Ιωάννης Μαρκαντώνης (Πανεπιστήμιον Αθηνών) μίλησε στην Πανελλήνιο Ένωση Θεολόγων την 20-5-1989 με θέμα:

Αλληλοδραστικά μοντέλα βιωματικής διδασκαλίας των Θρησκευτικών

✿ Στην Ελληνοαμερικανική Ένωση (Μασσαλίας 22) μίλησε την 22 Ιουνίου 1989 ο καθηγητής Stephen D. Salamone (Διευθυντής των Νεοελληνικών Σπουδών του Boston University) με θέμα:

*The discovery of multidimensional mind: Plato and myth
(Η ανακάλυψη του πολυδιάστατου νου: Πλάτων και μύθος)*

ΕΙΔΗΣΕΙΣ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΣΠΕΤΣΙΕΡΗΣ (1899-1989)

Α. Το Μάιο του 1989 εξεμέτρησε το ζείν ο καθηγητής Κωνσταντίνος Σπετσιέρης, καθηγητής της φιλοσοφίας και της Παιδαγωγικής στο Πανεπιστήμιο Αθηνών. Ο καθηγητής Κωνσταντίνος Σπετσιέρης υπήρξε ιδρυτικό μέλος της Ελληνικής Φιλοσοφικής Εταιρείας και πρωτοπόρος επιστήμων στο χώρο της φιλοσοφίας και της παιδείας. Είναι εκ των σπουδαιότερων επιστημόνων των φιλοσόφως διαβιούντων και ο πιο σημαντικός μελετητής στην περιοχή της θεωρίας και φιλοσοφίας της παιδείας. Μετά τις σημαντικές παιδαγωγικές μορφές του Νικολάου Εξαρχόπουλου και του Σπ. Καλιάφα ο καθηγητής Σπετσιέρης έστρεψε την παιδαγωγική και παιδευτική έρευνα σε θεωρητικές κατευθύνσεις που έχουν άμεση συνάφεια με το φιλοσοφικό προβληματισμό. Ένα άλλο σημαντικό χαρακτηριστικό της εκπαιδευτικής προσωπικότητας και του πανεπιστημιακού ήθους του καθηγητή Κ. Σπετσιέρη ήταν η επιλογή συνεργατών καθώς και ενίσχυση και καθοδήγηση πολλών νεωτέρων επιστημόνων και πανεπιστημιακών καθηγητών στην περιοχή της παιδαγωγικής και της φιλοσοφίας.

Γιά την προσωπικότητα και το έργο του καθηγητή Κ. Σπετσέρη περισσότερα στοιχεία μπορούν να αναζητηθούν στο αντίστοιχο λήμμα της παιδαγωγικής εγκυκλοπαίδειας.

Κατωτέρω παρατίθεται ο λόγος που εξεφώνησε ο καθηγητής της Παιδαγωγικής και διαδόχός του στο Πανεπιστήμιο Αθηνών κύριος Ιωάννης Μαρκαντώνης και γίνεται αναφορά στα κυριώτερα επιστημονικά του δημοσιεύματα:

Β. Ο καθηγητής κ. Ιωάννης Μαρκαντώνης, τακτικός καθηγητής της Παιδαγωγικής στο Πανεπιστήμιο Αθηνών, κύριος ομιλητής κατά την ημέρα της εξόδου του καθηγητή Κωνσταντίνου Σπετσιέρη, μίλησε και είπε τα εξής:

«Σεβαστέ διδάσκαλε,

Συνάδελφοι παλιοί και νέοι, φοιτητές σου παλιοί και νεότεροι, φίλοι και συγγενείς αγαπημένοι, ως μέλη μιᾶς οικογένειας, προσήλθαμε για νά «μνησθῶμεν ἡμερῶν παλαιῶν», νά συμπροσευχηθοῦμε ὑπέρ συγχωρήσεως καί ἀναπαύσεως τῶν ψυχῶν, Σοῦ καί τῆς ἀγαπημένης συζύγου σου, πού θάνατος τόσος σκληρός ἀπομάκρυνε ἀπό κοντά μας, νά σκεφτοῦμε γιά ἄλλη μιὰ φορά, ἔστω καί ἂν μετ' ὀλίγον θά τό ξεχάσουμε πάλι, ὅπως συνήθως συμβαίνει, ὅτι «ἄνθρωπος ὡσεὶ χόρτος αἱ ἡμέραι αὐτοῦ· ὡσεὶ ἄνθος τοῦ ἀγροῦ, οὕτως ἐξανθήσει» (Ψαλμ. 103, 15).

Ἡ φιλοσοφική Σχολή τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, καί ἰδιαίτερα τό Τμήμα Φιλοσοφίας, Παιδαγωγικῆς καί Ψυχολογίας προπέμπει σήμερα στόν τελικό τόπο ἀναπαύσεως ἓνα ἐπίλεκτο μέλος της, τόν Ὀμότιμο Καθηγητή τῆς Παιδαγωγικῆς Κωνσταντῖνο Σπετσιέρη. Συγκλονιστική ἡ ἀγγελία τοῦ θανατηφόρου αὐτοκινητικοῦ δυστυχήματος δέν ἐπέτρεψε νά συνέλθουμε ὡς αὐτή τή στιγμή, πού, συντετριμμένους πρό τῆς σωροῦ Σου, μᾶς συνέχει ἡ βαθύτατη ὀδύνη του διπλοῦ θανάτου, νά ἐκτιμήσουμε ψύχραιμα τό μακάβριο προνόμιο, νά πορεύεται κανείς μέ τόν συζυγικό σύντροφό του μαζί στή ζωή, κάπου μισό αἰῶνα, καί στό θάνατο.

Ὁ Κωνσταντῖνος Σπετσιέρης γεννήθηκε στά Κοντογουράτα Κεφαλληνίας τό 1899. Τά ἐγκύκλια μαθήματα διδάχτηκε στή γενέτειρά του καί στά σχολεῖα, Ἄρτας, Ἰθάκης καί Χαλκίδας· περαιτέρω τίς γυμνασιακές σπουδές του ὀλοκλήρωσε στό Δ' Γυμνάσιο Ἀρρένων Ἀθηνῶν, ὅπου πρῶτευε σέ ὅλες τίς τάξεις. Στό Παν/μιο Ἀθηνῶν εἰσήχθη τό 1961 ἀρχικά ὡς φοιτητής τῆς Θεολογικῆς καί μετέπειτα τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς, ἀπό ὅπου, μετά ἀπό παρεμβληθεῖσα 4ετῆ στράτευσή του, τό 1924 πῆρε τό οἰκεῖο πτυχίο γιά νά ὑπηρετήσῃ ὡς καθηγητής φιλολογικῶν μαθημάτων ἐπί 15ετία στό Ἀργοστόλι, στήν Ἀθήνα, στή Χαλκίδα καί ἀλλοῦ. Ἐν τῷ μεταξύ μέ τετραετῆ ἐκπαιδευτική ἄδεια ἀναχώρησε γιά εὐρύτερες σπουδές Φιλοσοφίας, Ψυχολογίας καί Παιδαγωγικῆς στή Γερμανία καί στή Γαλλία κοντά σέ διαπρεπεῖς καθηγητές, ὅπως οἱ Bauch, Johannsen, Strohmayer, Petersen στό Πανεπιστήμιο τῆς Ἰένας (1923-1933)· οἱ κορυφαῖοι τῆς ἐποχῆς καθηγητές N. Hartmann, Spranger, Köhler Sombart, Fischer κ.ἄ. στό Βερολίνο (1933-1934)· οἱ Delacroix, Lalande, Lalo, Brehier κ.ἄ. στή Σορβόνη (1933-1934), καί οἱ καθηγητές Janet καί Le Roy στό Collège de France. Τήν διδακτορική του διατριβή μέ θέμα «Das Formproblem in der Naturphilosophie der Gegenwart» ὑπέβαλε στό Πανεπιστήμιο τοῦ Μονάχου, ὅπου μετά σχετική εἰσήγηση τοῦ Καθηγητή Rintelen ἀναγορεύθηκε διδάκτωρ (1938).

Ἐν συνεχείᾳ ἐπί μιὰ 10ετία (1938-48) ὑπηρετήσῃ ὡς υποδιευθυντής καί διευθυντής στίς Παιδαγωγικές Ἀκαδημίες Ἰωαννίνων, Φλωρίνης καί Θεσσαλονίκης. Ὡς ἐπιβράβευση τῶν σκληρῶν προσπαθειῶν του, ἦλθε ἡ ἐκλογή του ὡς ἕκτακτου ἐντεταλμένου καθηγητῆ τῆς Συστηματικῆς Φιλοσοφίας στό Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης ὅπου δίδαξε ὡς τό 1955. Ἡ κορύφωσή της ἀκαδημαϊκῆς του σταδιοδρομίας πραγματοποιήθηκε τό 1958 στό Πανεπιστήμιο Ἀθηνῶν, ὅπου ἐξελέγη Τακτικός Καθηγητής τῆς Παιδαγωγικῆς, τέταρτος στή σειρά ἀπό τήν ἴδρυση τῆς ἔδρας αὐτῆς, μετά πρῶτον τοῦ Δ. Ζαγγογιάννη, δεῦτερο τοῦ Ν. Ἐξαρχόπουλο καί τρίτο τοῦ Σπ. Καλλιᾶφα.

Τό διδακτικό του ἔργο καλύπτει περίπου σαρανταπέντε χρόνια (1942-1968), τό συγγραφικό του πάνω ἀπό τριάντα (ἀπό τό 1938). Διδασκαλία καί συγγραφή ἀναφέρονται σέ καίρια θέματα τῆς Φιλοσοφίας καί τῆς Παιδαγωγικῆς. Ὅπως καί στόν προσωπικό καί ἀκαδημαϊκό βίο του ἔτσι καί στήν περιοχή τῆς συγγραφῆς ὑπῆρξε ὁ

άνησυχος άνιχνευτής τής αλήθειας, συνεχώς αυτοβελτιούμενος, ό άνθρωπος τής μεσότητας μέ τή λεππή αίσθηση του μέτρου, τών όρίων του σοβαρού, τής τάξης, του δικαίου.

Παράλληλα μέ τήν κορύφωση τών φιλοσοφικών του προβληματισμών, καρπός τών όποιων πέρα τής διδακτορικής του διατριβής για «τό πρόβλημα τής μορφής στή σύγχρονη φιλοσοφία τής Φύσεως (1938), υπήρξαν τά ώριμα έργα του: (1956), «Αί άξίαι τής άτομικής καί κοινωνικής ζωής (1939) καί «τά είδη τής γνώσεως» (1949), τό ένδιαφέρον του έκδηλώνετο σέ μιά περιοχή πρακτικώτερης ένασχόλησης μέ τό ζήτημα τής δομής καί λειτουργίας του ανθρώπου ως κατ' έξοχήν κοινωνικού όντος. Του πηγαίου αυτού ένδιαφέροντος, πού ζωηρό διατηρήθηκε ως τίς τελευταίες στιγμές τής ζωής του, πρωτότυπα δημιουργήματα υπήρξαν τά έργα του: «'Η ψυχοσύνθεση του ανθρώπου, άνάλυσις τής προσωπικότητας» (1940), κυρίως υπό τήν νεώτερη μορφή του, μέ τόν τίτλο «'Η ψυχική ζωή του ανθρώπου» (1960), ένα έργο πού ένημέρωσε, στήριξε, προσανατόλισε, κέντρισε δημιουργικά τουλάχιστον δύο γεννιές έκπαιδευτικών λειτουργών καί παιδαγωγικών έπιστημόνων, όλων τών βαθμίδων. Στο δεύτερο μέ τίτλο «Θεωρία τής Κοινωνίας καί του Πολιτισμού» (1967) πραγματεύτηκε τό κοινωνικό ζήτημα άναπλάσσειν ριζικά επί τό πρακτικώτερον καί λαμβάνων υπ' όψη τίς νεώτερες, κοινωνικές άναστατώσεις πού προκλήθηκαν από τήν καθολική άναταραχή του Β' Παγκόσμιου Πολέμου, κάτω από ραγδαίως άναπτυσσόμενες πολιτικοίδεολογικές άνακατατάξεις καί προοπτικές πού δικαιολογοΰσαν τήν υπόθεση για όργανωμένη έπιβουλή κατά του 'Ελληνισμού «πρός έσωθεν φθορά του».

Σέ μιά τρίτη κατηγορία άνήκουν περισσότερα έργα του μέ επίκεντρο τό θέμα τής Παιδείας τήν όποία επί σαράντα χρόνια μέ άφοσίωση διακόνισε ως «λειτούργημα, όπως όμολογεϊ ό ίδιος, του πνευματικού πολιτισμού, συνεχώς άσκούμενο παράλληλως προς τήν θρησκείαν, τά ήθη, τό δίκαιον, τήν τέχνη, τήν τεχνικήν καί τήν οίκονομίαν». (σ. 3, Θ.Π.). Στήν περιοχή αυτή, άφιέρωσε τίς μελέτες του: «'Η σχέσις άτόμου καί κοινωνίας ως ρυθμιστική άρχή τής άγωγής» (1956) καί τό συναφές πρακτικό έργο του για «Τό μάθημα τής κοινωνικής άγωγής, περιεχόμενο καί μεθοδική του» (1956). Οι ιδέες καί οι από μακράν έμπειρίαν ζωής καί μελέτης άποκρυσταλλωμένες θέσεις του συνοψίζονται στο εύρύτερο συστηματικό σύγγραμμά του «Θεωρία τής παιδείας» (1961), όπου τό μέν λειτούργημα τής παιδείας, όπως διαμορφώθηκε ήδη στήν κλασσική 'Ελλάδα, θεωρεϊ, «μέσον έξανθρωπισμού άτόμων καί λαών, (σ.193), τόν δέ ρόλο τής παιδείας κατ' έξοχήν άποφαστικό «κατά τήν διαμόρφωσιν ένιαίας έθνικής καί πολιτιστικής συνειδήσεως...» (αυτόθι), διότι... «ζυμώνει —όπως χαρακτηριστικά γράφει ό ίδιος— εις έν σωμα καί μίαν ψυχήν τούς νέους πολίτας υπεράνω τών διακρίσεων καί τών χωρισμών εις τάξεις καί έπαγγέλματα, αλλά καί πολιτικών άντιθέσεων καί παροδικών ιδεολογικών...» (σ. 194).

'Ο φιλόσοφος καί παιδαγωγικός Κ. Σπετσιέρης υπήρξε φύση βαθύτατα έλληνοκεντρική, δημοκρατική, διαποτισμένη «από πνεΰμα ειλικρινείας» καί αποβάλλουσα «κεκαλυμμένας τάσεις σωβινισμών» (σ. 194), άνδρας σώφρων, επιδιώκων μέ άπλότητα τό μέτρον παντού: στους λόγους, στα έργα, στήν άναστροφή. Έραστής του όρθου λόγου αλλά καί ευαίσθητος σέ παρορμήσεις του συναισθήματος, όπως στήν περίπτωση του ύμνου για τή Θεσσαλονίκη πού έγραψε, μελοποιήθηκε καί τραγουδήθηκε' ένα τραγούδι για τή Θεσσαλονίκη, πού άγάπησε τά πρώτα εκείνα μεταπολεμικά χρόνια τής πρώτης του έμπειρίας ως πανεπιστημιακού διδάσκαλου.

'Ολοκληρωμένη άγωνιστική, ρωμαλεά προσωπικότης ό Καθηγητής Σπετσιέρης δέν δίσταζε νά όμολογεϊ μέ παιδική φυσικότητα τήν πίστη του για κάτι ή νά άρνεϊται άνένδοτα ό,τι ή άνηπηρέαστη καί άδέκαστη κρίση του ως άπορριπτέο του επέβαλλε,

ἔστω καί ἂν αὐτό θά τοῦ στοίχιζε ἐπαγγελματικά, οἰκονομικά, καί κοινωνικά ἢ καί οἰκογενειακά. Ὑπῆρξε γιά πολλούς διδακτική ἢ διαφωνία του μέ τέως φίλο του, ὁ ὁποῖος ὑπουργός Παιδείας γενόμενος τά πρῶτα χρόνια τῆς ἐπταετοῦς Δικτατορίας, ἀπαιτοῦσε νά ἀνεργήσει παρά συνείδηση καί κατά παράβαση τῶν ἀρχῶν τοῦ ἀγραφου ἀκαδημαϊκοῦ ἤθους. Σέ μιά ἐποχή πού λίγοι ἀπό τήν πανεπιστημιακή οἰκογένεια εἶχαν τήν τόλμη νά ὑψώσουν κεφάλι χωρίς νά τιμωρηθοῦν, ἀρνήθηκε νά ἐνδώσει καί τελικά νίκησε, ἠθικά καί πρακτικά. Αἰσθανόταν γι' αὐτό ὑπερήφανος.

Σέ ὄλα του μετρημένος καί συνετός, ὁ ἀριστοτελικός αὐτός τῆς μεσότητος, ὑποδήλωνε διακριτικά, χωρίς ἐνθουσιαστικές ἐξάρσεις τήν χριστιανική του πίστη. Ἡ πίστη αὐτή ἦταν πιά πολύ βιωματική καί ἀνεκδήλωτη παρά ἐπιφανειακή καί ζηλωτική. Ἐξῆρε «τό φαινόμενο λαῶν, ἀτυχησάντων, οἵτινες, ἀποτελέσαντες τήν πολιτική των ἐλευθερίαν, διά τῆς Ἐκκλησίας ἠδυνήθησαν νά διατηρήσωσι τόν ἐθνισμόν των ὑπό ὄρους δεινούς)...» (Θεωρ. τῆς Παιδ.). Ἐπεσήμεινε ὅτι «δέν εἶναι δυνατή ἡ ἀπορρόφηση πάσης παιδείας παρά τῆς Ἐκκλησίας» καί ὅτι «τό παιδευτικόν ἔργον περιλαμβάνει καί πλῆθος στοιχείων μή θρησκευτικῶν...», (αὐτόθι 63), ἀναγνώριζε ὅμως, ὅτι «διά τῆς ἐκκλησιαστικῆς διδασκαλίας δέν ἀσκεῖται ἀπλῶς θρησκευτική καί ἠθική ἐπίδραση, ἀλλά λαμβάνει χώραν μή βαθεῖα διαφοροποιήσις τοῦ ὅλου χαρακτήρος του ἀτόμου...» (Ἐνθ. ἀν. 62).

Ὁ Καθηγητής Σπετσιέρης ὡς διδάσκαλος ἐνεσάρκωνε ἄριστα τόν ἀρχέτυπο τοῦ σοφοῦ, τηρώντας ἴσες ἀποστάσεις ἀνάμεσα στήν ἀγάπη καί στό σεβασμό. Ὡς συγγραφέας κατώρθωνε, ὥστε οἱ βιβλιογραφικές ἐπιλογές, τό ὕφος, τό ἤθος, καί ὁ λόγος του νά στοιχοῦν μέ ἀκρίβεια στήν δομή τῆς προσωπικότητάς του, ὅπως ἄλλωστε καί μέ ὅλη του τῆς ζωῆς συνέβαινε. Γιατί ὁ διδάσκαλος, ὁ προϊστάμενος, ὁ συνάδελφος, ὁ οἰκογενειάρχης, ὁ φίλος, ὁ ἄνθρωπος Σπετσιέρης ὑπῆρξε στή ζωή του σπάνια περίπτωση γνήσιου προσώπου, γνήσιας ταυτότητας τοῦ εἶναι καί τοῦ φαίνεσθαι, τοῦ Sein καί τοῦ Schein.

Διδάσκαλε ἀγαπητέ, στήν ἔδρα καί στή Ζωή, ἡ τῶν φιλοσόφων Σχολή μου ἀνέθεσε νά σοῦ ἀπευθύνω τόν ὕστατον χαιρετισμόν.

Προκειμένων, δύο νεκρῶν δυσκολεύομαι νά ἀπευθυνθῶ μόνο πρός Σέ. Ταιριάζει μάλλον στό πνεῦμα τῆς διδασκαλίας σου νά ἀπευθυνθῶ στό ἀνδρόγυνο Σπετσιέρη, πού μαζί πορεύτηκε δύσκολα ἡμερονύκτια, δυσάρεστες ἀλλά καί εὐχάριστες ἡμέρες, καί ὅταν ἦλθε τό πλήρωμα τοῦ χρόνου μαζί ὡς ἕνας ἄνθρωπος μετέστησαν ἀπό τήν στρατευομένη στήν θριαμβεύουσα Ἐκκλησία. Χαίρετε ἀδελφοί, φίλοι ἀγαπημένοι, Χαῖρε διδάσκαλε ἀκάματε, σοβαρέ. Ἀναπεύεσθε ἐν εἰρήνῃ».

Γ. Κατωτέρω γίνεται ἀναφορά στα κυριότερα επιστημονικά συγγράμματα του καθηγητή Σπετσιέρη. Θα πρέπει να σημειωθεί ὅτι ὁ καθηγητής Σπετσιέρης ἀφησε ευρύτερο ἔργο πού δείχνει τὸ πολὺπλευρο τῆς προσωπικότητάς του καθώς καί τὴ γόνιμη ἀναστροφή του με πολλές περιοχές των ἐπιστημῶν καί των τεχνῶν, ἀκόμη δε καί τῆς ποιητικῆς τέχνης:

1. Το πρόβλημα τῆς μορφῆς εἰς τὴν σύγχρονον φιλοσοφίαν τῆς φύσεως (1938).
2. Ὀντολογία καί φιλοσοφία τῆς υπάρξεως (1956).
3. Αἱ ἀξίαι τῆς ἀτομικῆς καί κοινωνικῆς ζωῆς (1939).
4. Τα εἶδη τῆς γνώσεως (1949).
5. Ἡ ψυχοσύνθεσις τοῦ ἀνθρώπου, ἀνάλυσις τῆς προσωπικότητος (1940).
6. Ἡ ψυχικὴ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου (1960).
7. Φιλοσοφία τῆς κοινωνίας καί τοῦ πολιτισμοῦ (1946).
8. Θεωρία τῆς κοινωνίας καί τοῦ πολιτισμοῦ (1967).
9. Ἡ σχέσις ἀτόμου καί κοινωνίας ὡς ρυθμιστικὴ ἀρχὴ τῆς ἀγωγῆς (1956).

10. Το μάθημα της κοινωνικής αγωγής, περιεχόμενον και μεθοδική του (1956).
11. Θεωρία της παιδείας (1961).
12. Εικόνες Ελλήνων Φιλοσόφων εις εκκλησίας (1964).

ΙΩΑΝΝΗΣ Σ. ΜΑΡΚΑΝΤΩΝΗΣ
ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΤΗΣ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗΣ
ΤΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΑΘΗΝΩΝ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΙΩΑΝΝ. ΒΟΥΔΟΥΡΗΣ
ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΤΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΤΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΑΘΗΝΩΝ